

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ**

КАРПОВА ОЛЕНА ОЛЕГІВНА

УДК 378.013+371.302.81+420+330.092

**ДИДАКТИЧНІ УМОВИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.09 – теорія навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», м. Одеса.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Яворська Галина Харлампіївна,
Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса),
професор кафедри загальногуманітарних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Осадченко Інна Іванівна,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського,
керівник Інституту педагогічної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
Мартинюк Веронія Адамівна,
Буковинський державний фінансово-економічний
університет (м. Чернівці),
доцент кафедри сучасних європейських мов.

Захист дисертації відбудеться «12» березня 2015 р. о 16⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01 в Інституті педагогіки НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Артема, 52-Д.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту педагогіки НАПН України (04053, м. Київ, вул. Артема, 52-Д).

Автореферат розіслано «11» лютого 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Д. Березівська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що пріоритетними напрямками державної політики в цій галузі є особистісна орієнтація освіти, формування національних і загальнолюдських цінностей, постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, впровадження освітніх та інформаційних технологій, а також входження вітчизняної освіти в європейський та світовий освітній простір. При цьому в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, наголошується, що розбудова національної системи освіти в умовах становлення України як незалежної держави з урахуванням кардинальних змін в усіх сферах її суспільного життя, потребує розв'язання гостріших проблем, які стримують розвиток освітньої галузі і не дають можливості забезпечити нову якість освіти. Серед них такі, як недосконалість змісту освіти, зокрема, її державних стандартів, навчальних планів, програм і підручників; недостатня зорієнтованість структури і змісту вищої освіти на потреби ринку праці та сучасні економічні виклики; повільне здійснення гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, а також упровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій. Виходячи з поставлених завдань у галузі освіти, необхідно забезпечити стабільний розвиток і новий якісний прорив у національній системі вищої освіти. Для цього потрібно здійснити переоснащення навчальної, науково-методичної та матеріально-технічної бази у вищих навчальних закладах.

Крім того, на нашу думку, однією з важливих проблем є переосмислення та оновлення методів навчання іноземної мови майбутніх економістів. Адже нині рівень володіння іноземною мовою студентів економічних спеціальностей здебільшого не відповідає професійному рівню, встановленому Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, що розроблені Радою Європи, зокрема, щодо вивчення мови, її викладання та оцінювання.

Проблему навчання іноземної мови професійного спрямування студентів економічних спеціальностей досліджували Ю. Авсюкевич, О. Бігич, Ю. Дегтярєва, Т. Караєва, Т. Корж, З. Корнева, О. Пенькова, В. Титова та ін. Учені наголошують на важливості впровадження новітніх навчальних технологій у процес навчання іноземних мов. Деякі науковці, вивчаючи цю проблему, використовували навчальні проекти та ігрові форми навчання (Н. Бібік, Д. Бубнова, А. Буніна, О. Леонтєв, В. Мартинюк, І. Осадченко, О. Савченко, С. Трубачева, Дж. Річардз та ін.), вважаючи, що такі засоби навчання іноземної мови дадуть змогу поєднати навчально-пізнавальну діяльність з реальним професійним середовищем.

У сучасних методиках навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей приділяється увага навчанню писемного англійського професійного мовлення (Н. Драб, М. Метьолкіна, Г. Скуратівська), використанню мовного портфеля писемного мовлення (Н. Ягельська), розвитку вміння анотувати англійські професійно-орієнтовані тексти (Т. Корж). Проте це не забезпечує повною мірою формування інших практичних умінь з іноземної мови – аудіювання, говоріння і читання.

Встановлено, що одним із ефективних засобів навчання студентів є використання мультимедійних технологій у навчальному процесі.

Використання новітніх мультимедійних технологій у процесі навчання іноземної мови вивчали Я. Булахова, Н. Клевцова, Т. Колесова, А. Лазарева, О. Палій, О. Тарнопольський та ін. Науковці пропонують застосовувати різні методики навчання говоріння, читання, аудіювання та письма студентів вищих навчальних закладів.

Утім, незважаючи на розмаїття методичних досліджень, проблема використання мультимедійних технологій у процесі навчання іноземної мови майбутніх економістів залишається малодослідженою.

Водночас ця тема є актуальною. Її *актуальність* зумовлюється:

– потребою сучасної дидактики теоретично обґрунтувати дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій;

– суперечністю між необхідністю модернізації системи вищої освіти відповідно до Національної доктрини розвитку освіти та Закону України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» і відсутністю належного матеріально-технічного забезпечення вищих навчальних закладів;

– суперечністю між обсягом навчального матеріалу і кількістю аудиторних годин, що виділяються на його вивчення, а через це невідповідністю реального рівня володіння іноземною мовою студентів професійному рівню (С1).

Потреба в подоланні перелічених суперечностей, а також недостатня розробленість проблеми навчання іноземної мови майбутніх економістів визначили вибір теми дисертації «**Дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Інтегративні технології формування і розвитку особистісних та професійних якостей фахівців» (№0110U002179), що входить до плану науково-дослідної роботи Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (м. Одеса). Тему дисертації затверджено вченою радою цього університету (протокол №10 від 24.06.2010 р.), погоджено з Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №6 від 28.09.2010 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій та експериментально перевірити їх ефективність.

Для досягнення мети дослідження визначено такі **завдання**:

1) охарактеризувати стан розроблення проблеми навчання іноземної мови майбутніх економістів за допомогою мультимедійних технологій;

2) визначити зміст понять категоріального апарату дослідження та дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій;

3) експериментально апробувати ефективність визначених дидактичних умов;
 4) розробити інтерактивні завдання з іноземної мови для майбутніх економістів, навчальний посібник для студентів та методичні рекомендації для викладачів щодо використання мультимедійної презентації в навчальному процесі в електронному та друкованому вигляді;

5) розробити дидактичну модель навчання іноземної мови з використанням мультимедійних технологій та обґрунтувати її ефективність.

Об'єкт дослідження – процес навчання іноземної мови майбутніх економістів.

Предмет дослідження – сукупність елементів змісту, методів, форм, способів навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

Дослідження ґрунтується на припущенні, що навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій буде ефективним за таких умов:

- використання Інтернет-технологій у процесі навчання іноземної мови;
- упровадження форм і методів кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови мультимедійними засобами;
- реалізація міжпредметного підходу завдяки мультимедійним проект-презентаціям.

Методологічні засади дослідження: вихідні положення педагогічної технології; філософські положення особистісно орієнтованого, кооперативного та колаборативного навчання; поєднання мультимедійних засобів із існуючими методами навчання іноземної мови майбутніх економістів; провідні ідеї теорії навчання; основні положення державних документів у галузі освіти та європейські стандарти володіння іноземною мовою; концепції розвитку вищої освіти в Україні.

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці, в яких розкрито проблеми навчання іноземної мови професійного спрямування студентів економічних спеціальностей (Ю. Авсюкевич, О. Бігич, Ю. Дегтярьова, Т. Корж, В. Титова та ін.), у тому числі, з використанням навчальних проектів та ігрових форм навчання (Н. Бібік, Д. Бубнова, А. Буніна, О. Леонт'єв, В. Мартинюк, І. Осадченко, О. Савченко, С. Трубачева, Г. Яворська та ін.), висвітлено формування різних видів компетенцій у процесі навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей, зокрема комунікативної (Г. Васьківська, Т. Вольфовська, О. Петрашук, В. Топалова та ін.), соціокультурної (П. Бех, Л. Кузьміна, В. Сафонова), соціолінгвістичної (Ю. Синиця) та міжкультурної комунікації (Н. Баришніков, О. Брезгіна, Є. Верещагін, Н. Захарчук, Є. Пассов та ін.), а також концептуальні психолого-педагогічні засади використання мультимедійних технологій у процесі навчання (Я. Булахова, Н. Клевцова, Т. Колесова, А. Лазарева, О. Палій, О. Тарнопольський, Р. Мейер та ін.), застосування міждисциплінарного підходу (А. Єр'омкін, М. Берулава, С. Бурилова, П. Кулагін, В. Стасюк, С. Трубачева та ін.), кооперативного та колаборативного навчання (Я. Биховський, Б. Додж, В. Дьяченко, Дж. Мейєрс, С. Полат, О. Пометун, Р. Роквуд та ін.).

Для досягнення мети і реалізації поставлених завдань застосовувались такі **методи дослідження:**

– *теоретичні:* аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичних положень для визначення понятійно-категоріального апарату дослідження й стану розробленості досліджуваної проблеми, метод моделювання для побудови дидактичної моделі навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій;

– *емпіричні:* діагностичні (спостереження, анкетування, тестування, бесіди) для з'ясування рівня оволодіння іноземною мовою, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) для визначення ефективності дидактичної моделі навчання іноземної мови засобами мультимедійних технологій;

– *статистичні:* методи математичної статистики для опрацювання результатів педагогічного експерименту.

Експериментальна база дослідження. Експериментально-дослідна робота проводилася в Одеському національному економічному університеті, Кіровоградському національному технічному університеті та Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського. На різних етапах науково-дослідної роботи було охоплено 545 осіб: у констатувальному експерименті взяли участь 327 осіб (30 викладачів, 150 студентів випускних курсів денної форми навчання та 147 студентів заочної форми навчання); у формувальному експерименті – 188 осіб (92 студенти в контрольних групах (КГ) і 96 – в експериментальних групах (ЕГ)).

Наукова новизна одержаних результатів.

Уперше введено поняття «веб-кейс»; виокремлено як самостійну дидактичну проблему навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій; розроблено й науково обґрунтовано відповідну дидактичну модель, яку реалізовано використанням Інтернет-технологій, упровадженням форм і методів кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови мультимедійними засобами, реалізацією міжпредметного підходу в процесі створення мультимедійних проект-презентацій;

уточнено зміст понять: «відеокейс»; «мультимедійна технологія» у контексті дослідження; перелік мультимедійних засобів та продуктів, що використовуються у процесі навчання іноземної мови студентів; дидактичні засади кооперативного навчання іноземної мови;

подальшого розвитку набули: колаборативне навчання іноземної мови, поняття «веб-квест».

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено дидактичні засади навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, комплекс інтерактивних навчальних завдань і вправ як для тренінгу «Мультимедійні технології у процесі навчання іноземної мови», так і для практичних занять та позааудиторної самостійної роботи студентів, які навчаються за спеціальностями «фінанси і кредит» та «економіка підприємства», електронний посібник «Англійська мова для економістів» та методичні рекомендації для викладачів, електронний НМК (портфоліо) з дисциплін «Іноземна мова

(англійська)» і «Ділова іноземна мова (англійська)». Матеріали дослідження допоможуть удосконалити процес навчання іноземної мови та ділової іноземної мови студентів економічних спеціальностей. Вони можуть бути використані викладачами (для розробки методичних рекомендацій, написання наукових статей тощо), студентами (під час написання курсових, дипломних, магістерських робіт), аспірантами.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес таких ВНЗ: Одеського національного економічного університету, на кредитно-економічному факультеті, на факультеті економіки та управління виробництвом (акт про впровадження №01–17/311 від 24.02.2014 р.); Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса), на факультеті економіки та менеджменту (акт про впровадження №143 від 01.04.2014 р.); Кіровоградського національного технічного університету, на факультеті сільськогосподарського машинобудування (акт про впровадження №45–15/41–21/120 від 22.01.2014 р.); Кіровоградської льотної академії НАУ на факультеті менеджменту (акт про впровадження №166 від 22.01.2014 р.) та Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського на факультеті іноземної філології та факультеті економіки (акт про впровадження №26/753 від 21.06.13 р.).

Вірогідність результатів дослідження підтверджується теоретичною і методичною обґрунтованістю його вихідних положень; результативністю підвищення рівня володіння іноземною мовою, що забезпечило разом з теоретичним розв'язанням проблеми її практичне втілення в процес навчання іноземної мови майбутніх спеціалістів у галузі економіки; репрезентативністю і статистичною значущістю емпіричних даних.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки, рекомендації, результати дослідження висвітлювались на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема, на міжнародних (6): «Проблеми впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» (Одеса, 2010); «Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість» (Умань, 2010); «Використання педагогічних технологій у практиці роботи сучасної школи» (Переяслав-Хмельницький, 2012); «Актуальні проблеми науки та освіти молоді: теорія, практика, сучасні рішення» (Харків, 2012); «Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі» (Кривий Ріг, 2012); «Сучасні тенденції у педагогічній освіті і науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції» (Аріель, Ізраїль, 2012); на всеукраїнських (3): «Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток» (Одеса, 2010, 2011); «Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблема, теорія, практика» (Одеса, 2010); «Науково-дослідна робота в інноваційному університеті: стан, проблеми, перспективи розвитку» (Одеса, 2012).

Публікації. Матеріали дослідження викладено в 20 одноосібних публікаціях автора, з них – 1 посібник, 1 – методичні рекомендації; 8 статей у фахових наукових виданнях, з них 1 – у фаховому науковому виданні іншої держави, 9 – опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 233 сторінки (основного тексту 172 сторінки). Робота проілюстрована 11 таблицями, 4 рисунками. Додатки становлять 31 сторінку. У списку використаних джерел 227 найменувань, з них іноземною мовою – 22.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет; зазначено методологічні й теоретичні основи дослідження; обґрунтовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів дослідження; вміщено дані щодо апробації та впровадження основних положень дисертації.

У першому розділі – «Теоретичні засади навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій як наукова проблема» – проаналізовано проблему навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей та використання мультимедійних технологій у навчальному процесі, що дало змогу ввести поняття «веб-кейс», визначити «мультимедійні технології» у контексті дослідження; з'ясувати співвідношення між поняттями «кооперативне навчання» і «колаборативне навчання»; охарактеризувати мультимедійні технології та шляхи їх застосування у процесі навчання іноземної мови; визначити дидактичні умови її навчання з використанням сучасних технологій; розробити відповідну дидактичну модель.

На основі аналізу теоретичних джерел встановлено, що проблема навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей є актуальною й багатогранною. Науковці досліджували різноманітні аспекти навчання іноземної мови майбутніх економістів, а саме: формування різного виду компетенцій (Л. Бахман, П. Бех, Г. Васьківська, Є. Верещагін, Н. Захарчук, Л. Кузьміна та ін.), у тому числі професійної (Н. Замкова, Г. Копил) та комунікативної (Л. Бахман, Р. Валетт, Т. Вольфовська та ін.), розвиток діалогічного мовлення іноземною мовою (І. Андреєва, Н. Георгієва, Л. Калініна, І. Коломієць та ін.), читання фахових джерел іноземною мовою (М. Бахтін, І. Зимня, О. Корніяка, С. Фоломкіна та ін.), ділове іншомовне писемне мовлення (А. Бойко, Н. Громова, Н. Драб, Н. Зінукова, М. Метьолкіна, О. Пінська, Г. Скуратівська, О. Устименко та ін.), створення навчальних проектів та використанням ігрових форм навчання (Н. Бібік, Д. Бубнова, А. Буніна, Л. Виготський, О. Леонт'єв, А. Макаренко, В. Мартинюк, І. Осадченко, Дж. Річардз, О. Савченко, С. Трубачева, Г. Яворська та ін.).

Теоретичний аналіз проблеми навчання іноземної мови засобами мультимедійних технологій показав, що вчені приділяли особливу увагу застосуванню мультимедійних презентацій у навчальному процесі (Г. Лазарева), удосконаленню професійної підготовки мультимедійними засобами (Л. Дьяченко), створенню навчально-методичних мультимедійних комплексів

(Н. Анісімова, Т. Багаєва, Я. Булахова, Т. Волошина, В. Джаджа, Н. Ішук, Т. Коваль, Н. Фролов, Л. Шевченко, О. Чайковська та ін.).

У розділі *мультимедійна технологія* розглядається як різновид педагогічної технології, що передбачає таку організацію навчального процесу, в якому звичні форми, методи і засоби навчання поєднуються з мультимедійними засобами і продуктами.

Мультимедійна технологія має науковий аспект, оскільки є частиною педагогічної науки і вивчає та розробляє цілі, зміст і методи навчання, а також процесуально-описовий і процесуально-дієвий аспекти для реалізації педагогічного процесу з використанням мультимедійних засобів навчання та сучасної методики викладання іноземної мови. Мультимедійна технологія, як і будь-яка педагогічна технологія, має такі особливості: інтеграційні ознаки, комунікативні ознаки, структуру, функціональні характеристики; її притаманні принципи історичності і наступності, а також ефективність, мобільність, валеологічність, відкритість, проєктованість та індивідуалізація.

У процесі дослідження виділено такі ієрархічно субпідрядні рівні мультимедійної технології, як *загальнодидактичний* (мультимедійна технологія характеризує цілісний освітній процес у навчальному закладі, на певному ступені навчання і визначається як система з певними цілями, змістом, засобами і методами навчання), *предметний* (мультимедійна технологія є сукупністю методів і засобів для реалізації визначеного змісту навчання і виховання в межах однієї дисципліни), *локальний* (мультимедійна технологія є технологією окремих частин навчально-виховного процесу, окремих дидактичних і виховних завдань, окремих видів діяльності, конкретного заняття; технологією засвоєння нових знань, повторення і контролю матеріалу, самостійної роботи студентів тощо). Установлено, що мультимедійна технологія являє собою систему, якій притаманна певна структурована організація процесу навчання з її компонентами та ознаками. Вона має свою концептуальну основу, змістову частину навчання та процесуальну, що охоплює організацію навчального процесу, форми і методи навчальної діяльності студентів, діяльність викладача у вигляді керування процесом засвоєння знань студентами та діагностики навчального процесу в цілому.

Таким чином, навчання іноземної мови засобами мультимедійних технологій полягає в організації та визначенні всього процесу викладання іноземної мови та в засвоєнні знань студентами з використанням мультимедійних засобів та їх взаємодії, що сприяють оптимізації навчальному процесу.

Успішне впровадження мультимедійних технологій у процес навчання іноземної мови майбутніх економістів передбачає використання сучасних підходів, методів і форм навчання іноземної та ділової іноземної мови на практичних заняттях і під час позааудиторної самостійної роботи у поєднанні з мультимедійними засобами (інтерактивною дошкою, мультимедійним проєктором, комп'ютером (ноутбуком), мультимедійним програвачем, планшетом тощо) і мультимедійними продуктами (освітніми мультимедійними програми, тренувальними тестовими програмами, мультимедійними рефератами, електронними підручниками та словниками з інтерактивним CD-ROM та DVD-ROM, робочими зошитами з MULTI-

ROM, відеоматеріалом, а також електронними словниками, енциклопедіями, довідниками тощо) на всіх етапах навчального процесу: під час пояснення нового матеріалу, закріплення та вдосконалення здобутих знань, умінь і навичок, практичного застосування теоретичних знань (виконання вправ і завдань), для контролю та корекції засвоєних знань, а також під час виконання позааудиторної самостійної роботи.

Застосування мультимедійної технології потребує використання Інтернет-технологій, тобто ресурсів мережі Інтернет (електронної пошти, спеціальних сайтів, проведення вебінарів, веб-квестів, відеоконференцій). Для цього необхідні вміння користуватись мультимедійними засобами в навчальній діяльності, а також створювати та використовувати мультимедійні продукти, що не тільки дасть змогу забезпечити процес навчання іноземної мови студентів новітніми засобами і формами навчання, а й сприятиме розвитку їх інформаційної й іншомовної професійної комунікативної компетенції, розширенню сфери навчальної, науково-дослідної та творчої діяльності, формуванню навичок роботи в команді, публічних виступів, а також навичок самонавчання та самоорганізації.

З урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності (економістів, менеджерів і банкірів) та вимог сучасного ринку праці визначено такі дидактичні умови навчання іноземної мови: використання Інтернет-технологій, упровадження форм і методів кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови мультимедійними засобами, реалізація міжпредметного підходу створенням мультимедійних проект-презентацій.

У розділі зазначено, що метою кооперативного навчання є передача знань студентам у вигляді інформації, навичок та цінностей, у той час як колаборативне навчання полягає в особистісній та соціальній зміні, коли людина взаємопов'язана з навколишнім світом та її діяльність не піддається контролю та координації, що приводить до самоактуалізації та зміни особистості загалом. При кооперативному навчанні авторитет залишається за викладачем, під керівництвом якого знаходяться студенти, і який має готові відповіді до завдань або висновки щодо вирішення заданої проблеми, у той час як при колаборативному навчанні викладач передає весь авторитет групі, і завдання, як правило, має декілька варіантів відповідей. Тому кооперативне навчання є найкращим засобом досягнення досконалості у фундаментальних знаннях, після чого студенти готові до колаборативного навчання, дискусії та оцінювання.

На основі результатів теоретичних досліджень розроблено дидактичну модель навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій (рис. 1). В основу дидактичної моделі, яка розкриває теоретичну концепцію навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій, покладено сучасні підходи, форми і методи навчання іноземної мови у вищій школі.

Для створення дидактичної моделі обрано такі форми організації навчання як практичні заняття, семінари, диспути, міні-лекції, а також позааудиторну самостійну роботу студентів.

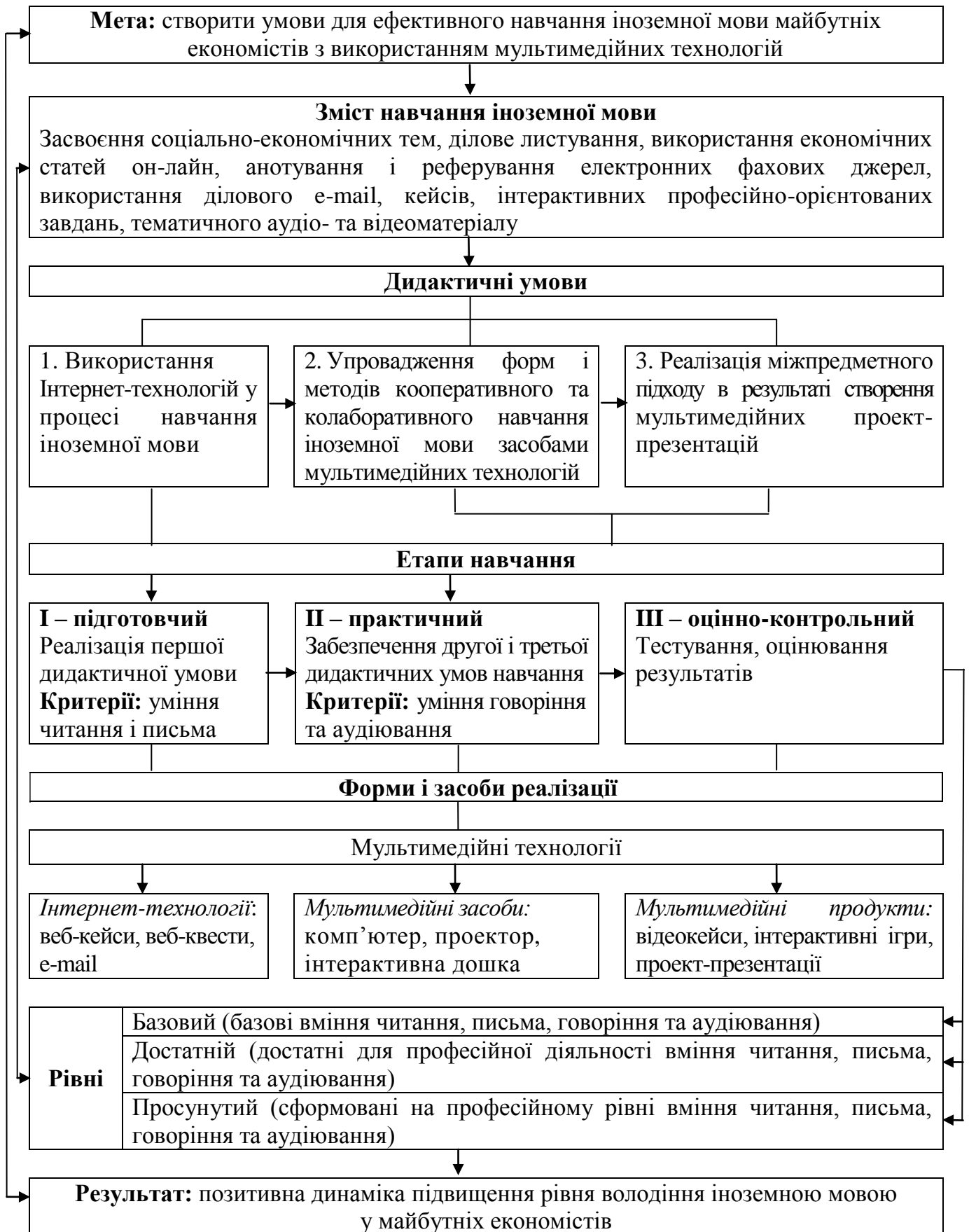

Рис. Дидактична модель навчання іноземної мови майбутніх економістів за допомогою мультимедійних технологій

У другому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності дидактичних умов навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій» – подано результати анкетування студентів і викладачів щодо реального використання мультимедійних технологій у навчальному процесі; встановлено критерії володіння іноземною мовою (уміння читання, аудіювання, говоріння і письма) та відповідні показники на кожному рівні (базовому, достатньому, просунутому); визначено етапи навчання (підготовчий, практичний, оцінно-контрольний) і зміст навчання іноземної мови (засвоєння соціально-економічних тем; ділове листування; використання економічних статей он-лайн, анотування і реферування електронних фахових джерел, використання ділового e-mail, кейсів, інтерактивних професійно-орієнтованих завдань, тематичного аудіо- та відеоматеріалу); форми і методи навчання іноземної мови з використанням мультимедійних засобів і продуктів; проаналізовано результати експериментального дослідження.

Педагогічний експеримент проводився упродовж 2008 – 2014 рр. трьома етапами. На першому етапі (2008 – 2009) було проаналізовано наукову та психолого-педагогічну літературу, визначено категоріальний апарат дослідження; на другому етапі (2010 – 2011) вивчався педагогічний досвід, сучасні методики викладання іноземної мови у вищій школі (відвідування практичних занять викладачів іноземної мови), застосовувались різні сучасні підходи, форми та методи навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей; на третьому етапі (2011 – 2014) апробувались визначені дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів, перевірялась дидактична модель навчання засобами мультимедійних технологій, і опрацьовувались результати експерименту методами математичної статистики.

Експериментально-дослідну роботу проведено на заняттях з іноземної мови (англійської) та ділової іноземної мови (англійської) зі студентами факультету економіки та управління виробництвом і кредитно-економічного факультету Одеського національного економічного університету. Вибіркова сукупність студентів, які брали участь в експерименті становила 188 осіб: 81 студент із спеціальності «Фінанси і кредит» і 107 студентів із спеціальності «Економіка підприємства».

Спираючись на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, було розроблено критерії, їх показники та рівні володіння іноземною мовою. Критеріями володіння іноземною мовою майбутніми економістами визначено: уміння говоріння, аудіювання, читання, письма. Показником *уміння говоріння* є здатність ефективно вести бесіду на професійні та соціально-побутові теми як у реальному, так і у віртуальному середовищі, користуючись фаховою лексикою й складними виразами; *уміння аудіювання* – це спроможність сприймати автентичну іноземну мову на слух, робити нотатки під час професійної розмови іноземною мовою, перегляду навчального відеоматеріалу, аналізувати й переказувати прослуханий чи переглянутий матеріал. *Уміння читання* означає вміння реферувати та аналізувати електронні суспільно-економічні статті іноземною мовою для вивчення академічного курсу, читати автентичні фахові джерела та знаходити необхідну

інформацію в Інтернеті, працювати з електронними підручниками, словниками, енциклопедіями, сприймати зміст складних великих текстів і статей в іноземних періодичних виданнях, аналізувати їх зміст та висловлювати свої думки з проблем, що в них висвітлюються. *Умінням письма* є здатність складати електронні ділові документи, мультимедійні презентації, робити нотатки під час зустрічей, писати есе або анотації.

Критерії і показники володіння іноземною мовою були підґрунтям для встановлення рівнів володіння іноземною мовою майбутніх економістів.

Базовий рівень відповідає міжнародному рівню незалежного користувача – B1+. Він характеризується сформованістю базових умінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності на основі лінгвістичних, соціокультурних і професійних знань з урахуванням уміння застосовувати мультимедійні технології в навчальній діяльності. Успішна організація процесу навчання іноземної мови майбутніх економістів потребує базових знань економічних дисциплін і базового рівня володіння іноземною мовою (B1+), що його повинні мати випускники загальноосвітніх навчальних закладів згідно рекомендацій МОН України.

Достатній рівень ототожнюється з рівнем B2. Він забезпечує практичне використання як іноземної мови у сфері професійного спілкування, так і мультимедійних засобів для створення власних мультимедійних продуктів іноземною мовою.

Просунутий рівень – це рівень досвідченого користувача, що передбачає активне володіння професійною лексикою та основними граматичними конструкціями із залученням соціокультурних і професійних знань та сприяє подальшому розвитку умінь і навичок у всіх видах мовленнєвої та професійної діяльності; створення власних мультимедійних продуктів та виконання інших завдань пошуково-дослідного характеру.

Анкетування, що проводилось на констатувальному етапі, переконало в необхідності застосування мультимедійних технологій у процесі навчання іноземної мови у вищій школі.

Тестуванням було визначено попередній рівень володіння іноземною мовою студентів економічних спеціальностей. Кожне з чотирьох завдань запропонованого тесту, що передбачало перевірку вмінь говоріння, аудіювання, письма й читання, оцінювалось 25 балами, що становило 25% загальних умінь. Отримана кількість балів студентами також визначалась у процентному відношенні: з'ясувався рівень сформованості кожного з умінь і рівень володіння іноземною мовою взагалі. Результати тесту свідчили про несформованість зазначених умінь у студентів.

На формуальному етапі експерименту студентів було розподілено на контрольні групи та експериментальні. Мультимедійні технології застосовувались у процесі навчання іноземної мови за авторською методикою в експериментальних групах.

Забезпечувались дидактичні умови навчання іноземної мови: використовувались Інтернет-технології; упроваджувались форми і методи кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови мультимедійними

засобами; реалізовувався міжпредметний підхід створенням мультимедійних проект-презентацій.

На першому етапі експериментально-дослідної роботи – *підготовчому* – передбачалась реалізація дидактичної умови щодо використання ресурсів мережі Інтернет у процесі навчання іноземної мови. Студентам було запропоновано завдання, що пов'язувались із застосуванням ресурсів Інтернету, а саме: прочитати та проаналізувати економічні статті он-лайн, здійснити реферування та анотування електронних економічних джерел, написати електронні ділові листи. Використання ресурсів Інтернету дало змогу сформувати в майбутніх економістів уміння читати й писати іноземною мовою на професійному рівні, збільшити їхній словниковий запас економічною та фаховою лексикою, сформувати навички роботи з мультимедійними засобами та електронним матеріалом, що є необхідними для майбутньої професійної діяльності.

На другому етапі експерименту – *практичному* – впроваджувались форми і методи кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови і реалізовувався міжпредметний підхід в результаті створення мультимедійних проект-презентацій. Методи кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови реалізовувались мультимедійними засобами. Студенти розв'язували відеокейси, веб-кейси, виконували завдання веб-квесту. Окрім того, ми запропонували студентам інтерактивні ділові та навчальні ігри, розроблені в електронному вигляді.

Створення студентами мультимедійної презентації і проект-презентації сприяло розвитку вмінь говоріння, аудіювання, читання на професійному рівні, а також навичок публічного виступу та командної роботи у процесі навчання іноземної мови. Студенти створювали мультимедійні продукти за поставленими вимогами. Виконання таких завдань не тільки забезпечувало реалізацію міжпредметних зв'язків, а й сприяло формуванню професійної, комунікативної і технологічної компетенцій, розвитку інтересу до навчання.

Отже, на другому етапі експерименту в студентів поглибились навички аудіювання та говоріння і водночас сформувались уміння створювати власний мультимедійний продукт – мультимедійну презентацію, опрацьовувати електронний матеріал іноземною мовою і демонструвати свою роботу перед аудиторією.

На третьому етапі – *оцінно-контрольному* – студенти виконували тестові завдання, розроблені в електронному і друкованому вигляді, що пропонувались для контролю засвоєних знань, вмінь і навичок. Завдання тесту були складені таким чином, що давали змогу з'ясувати рівень володіння іноземною мовою студентів, а також сформованість вмінь: сприймати автентичну іноземну мову на слух, читати та аналізувати електронні економічні джерела, вести електронне ділове листування, а також створювати й демонструвати мультимедійну презентацію. За своєю структурою тестові завдання були подібними до тих завдань, що виконувались студентами до проведення формувального експерименту, і оцінювались за такими самими критеріями, і що й завдання діагностичного тесту. Кожне з чотирьох завдань також оцінювалось 25 балами, що становило 25% загальних вмінь.

Після проведення тесту було визначено коефіцієнти засвоєння вмінь з іноземної мови та рівні володіння іноземною мовою в студентів КГ та ЕГ. Для наочності результати тесту зведено в таку таблицю:

Таблиця

Рівні володіння іноземною мовою в студентів КГ та ЕГ

Рівень	До формульовального експерименту				Після формульовального експерименту				Приріст	
	<i>група</i>									
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	ЕГ
	к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	у %	у %
Базовий	52	56,5	54	56,3	40	43,5	19	19,8	-13,0	-36,5
Достатній	32	34,8	34	35,4	39	42,4	53	55,2	+7,6	+19,8
Просунутий	8	8,7	8	8,3	13	14,1	24	25,0	+5,4	+16,7

На основі аналізу результатів педагогічного експерименту ми з'ясували, що кількість студентів, які володіють іноземною мовою на базовому рівні, зменшилась на 36,5% в експериментальних групах і на 13,0% – у контрольних; на достатньому рівні в експериментальних групах збільшилась на 19,8%, у контрольних – на 7,6%; на просунутому рівні в експериментальних групах – на 16,7%, у контрольних – на 5,4%.

Результати проведеного тестування засвідчили про сформованість умінь у студентів ЕГ на всіх рівнях, тоді як у студентів КГ уміння виявилися несформованими на базовому рівні; на достатньому рівні було сформованим уміння читання, і тільки у 14,1% студентів КГ виявилися сформованими усі вміння на просунутому рівні. Сформованість умінь на всіх рівнях у студентів ЕГ, на наш погляд, зумовлена регулярним переглядом навчального відеоматеріалу, написанням ділового e-mail, читанням економічних джерел он-лайн, розв'язуванням відеокейсів, веб-кейсів і веб-квесту, створенням мультимедійних проект-презентацій, а також проведенням інтерактивних ділових та навчальних ігор. У студентів КГ показники цих умінь були значно нижчими, оскільки протягом їх навчання хоча застосовувався сучасний аудіоматеріал і створювалися мультимедійні презентації, однак їх використання було нерегулярним.

Таким чином, як переконають результати статистичного аналізу, спостерігається тенденція збільшення кількості студентів в ЕГ, які володіють іноземною мовою на просунутому і достатньому рівнях, та їх зменшення на базовому рівні, що свідчить про дієвість визначених дидактичних умов навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей.

Отже, результати експерименту підтвердили ефективність визначених дидактичних умов навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій.

ВИСНОВКИ

У висновках узагальнено результати експериментально-дослідної роботи.

1. Науковий аналіз методичної літератури з проблеми навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій переконав нас у тому, що, незважаючи на наявність різноманітних методик навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей, у тому числі і з використанням мультимедійних технологій, організація процесу навчання іноземної мови за допомогою мультимедійних технологій у вищій школі потребує розробки відповідних дидактичних умов навчання іноземної мови майбутніх економістів. На основі всебічного аналізу категоріального апарату дослідження ми ввели поняття «веб-кейс» та сформулювали низку дефініцій, що уточнюють основні поняття навчання іноземної мови засобами мультимедійних технологій, а саме: мультимедійна технологія, дидактичні умови навчання іноземної мови, мультимедійні засоби, мультимедійні продукти, колаборативне навчання та ін.

2. Одним із центральних понять нашого дослідження є «мультимедійна технологія», яку ми визначили як *різновид педагогічної технології, що передбачає організацію навчального процесу шляхом комбінації форм, методів та засобів навчання з використанням мультимедійних засобів і продуктів.*

У межах педагогічної технології мультимедійна технологія визначається як система, якій притаманна структурована організація процесу навчання з її компонентами та ознаками. Вона має свою концептуальну основу, змістову частину навчання та процесуальну, що охоплює організацію навчального процесу, методи і форми діяльності студентів і викладача, який керує процесом засвоєння знань студентами та здійснює діагностику навчального процесу в цілому.

Отже, навчання іноземної мови засобами мультимедійних технологій полягає в організації всього процесу викладання іноземної мови та в засвоєнні знань студентами з використанням мультимедійних засобів і продуктів, що забезпечують оптимізацію навчання іноземної мови. Упровадження мультимедійної технології передбачає проведення інтерактивних лекцій і практичних занять із використанням мультимедійних засобів і мультимедійних продуктів, створення та застосування електронних підручників, посібників, он-лайн навчання, а також використання ресурсів Інтернету, розв'язування відеокейсів, веб-кейсів і веб-квестів. «Веб-кейс» ми визначили як *формат навчально-діяльнісного середовища, створеного засобами ІКТ, що містить структуровані матеріали, на основі яких студентами здійснюється аналіз бізнес-ситуацій з метою формування навичок розв'язання практичних завдань.*

3. Під дидактичними умовами навчання іноземної мови розуміємо створення таких обставин у навчальному процесі, які сприяють підвищенню рівня володіння іноземною мовою студентів, і врахування яких є необхідним для розвитку професійних, комунікативних та особистісних якостей майбутнього економіста.

Відповідно було встановлено такі дидактичні умови навчання іноземної мови студентів економічних ВНЗ: використання Інтернет-технологій, упровадження форм і методів кооперативного та колаборативного навчання іноземної мови

мультимедійними засобами та реалізація міжпредметного підходу створенням мультимедійних проект-презентацій.

З огляду на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти розроблено рівні володіння іноземною мовою майбутніх економістів: *базовий, достатній і просунутий*, визначено критерії володіння іноземною мовою: уміння говоріння, аудіювання, читання і письма та їх відповідні показники на кожному рівні.

4. Розроблено інтерактивні завдання з іноземної мови для майбутніх економістів (веб-квест, веб-кейси, інтерактивні ділові та навчальні ігри), методичні рекомендації для викладачів щодо використання мультимедійної презентації у процесі навчання іноземної мови і тренінг для викладачів іноземної мови із застосуванням мультимедійних технологій, створено навчальний посібник «Англійська мова для економістів» у друкованому та електронному вигляді.

5. Для проведення експериментальної роботи було розроблено методичку формувального етапу, а саме: створено навчально-методичний комплекс (НМК) з іноземної мови (англійської) і ділової іноземної мови (англійської) у друкованому та електронному вигляді, який складався з навчально-теоретичного, навчально-практичного, навчально-методичного і навчально-довідкового блоків, робочих навчальних програм, методичних рекомендацій, а також мультимедійних продуктів.

На формувальному етапі експерименту було впроваджено дидактичну модель навчання іноземної мови майбутніх економістів за допомогою мультимедійних технологій. Її мета – створити умови для ефективного навчання іноземної мови з використанням мультимедійних технологій, що сприяють підвищенню рівня володіння іноземною мовою майбутніх економістів.

Згідно з дидактичною моделлю навчання іноземної мови відбувалось трьома етапами. На *підготовчому етапі* проводилось анкетування і тестування студентів, а також реалізовувалась дидактична умова навчання щодо застосування Інтернет-технологій у навчальному процесі. На *практичному етапі* забезпечувались дидактичні умови, що полягали в упровадженні форм і методів кооперативного та колаборативного навчання мультимедійними засобами і в створенні мультимедійних презентацій з метою реалізації міжпредметного підходу. *Оцінно-контрольний* етап навчання передбачав проведення тестування з метою оцінювання результатів проведеного дослідження.

Реалізація дидактичної моделі навчання іноземної мови, в основу якої закладено сучасні методи, засоби і прийоми навчання іноземної мови із застосуванням мультимедійних технологій, сприяла як підвищенню рівня володіння іноземною мовою студентів економічних спеціальностей, так і формуванню іншомовної професійної комунікативної компетенції. Вона передбачала використання дидактичних умов у результаті читання та аналізу професійно-орієнтованих і суспільно-економічних електронних джерел, ведення електронного ділового листування, розв'язування відеокейсів, веб-кейсів, веб-квестів, проведення інтерактивних ділових і навчальних ігор, застосування мультимедійних проект-презентацій.

Відбулися позитивні зміни в підвищенні рівня володіння іноземною мовою у студентів експериментальних груп. За результатами експерименту на базовому рівні

залишилось 43,5% студентів контрольних груп і 19,8% студентів експериментальних груп; на достатньому рівні іноземною мовою володіли 42,4% студентів КГ і 55,2% студентів ЕГ; просунутого рівня досягли 14,1% студентів у контрольних групах, тоді як в експериментальних групах – 25% студентів.

На основі отриманих результатів тестування студентів, які мали просунутий рівень володіння іноземною мовою до і після формувального експерименту, використовуючи формулу парного t-критерію Стьюдента, ми оцінили достовірність відмінностей значень між двома залежними (парними) вибірками і перевірили ефективність проведеної роботи в експериментальних групах. Відповідно до таблиці значень розподілу Стьюдента, $t_{\text{крит}}$ становив 2,064, а експериментальний ($t_{\text{емп}}$) – 6,937, що доводить ефективність проведеного експерименту.

Отже, проведене дослідження сприятиме активізації процесу навчання іноземної мови студентів економічного профілю засобами мультимедійних технологій. Проте його результати не вичерпують усіх аспектів цього питання. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні особливостей мультимедійного (он-лайн) навчання іноземної мови.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Опубліковані праці, які відображають основні наукові результати дисертації

Посібники

1. Карпова О. О. Англійська мова для економістів: навч. посіб. / Олена Олегівна Карпова. – Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2013. – 112 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Карпова О. О. Особливості професійно-педагогічної підготовки студентів економічного профілю / Олена Олегівна Карпова // Наук. вісн. ПНПУ імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2010. – С. 171–176.

3. Карпова О. О. Сучасні технології навчання іноземної мови студентів в економічному ВНЗ / Олена Олегівна Карпова // Наука і освіта. – 2010. – № 7. – С. 108–110.

4. Карпова О. О. Навчання іноземному діалогічному мовленню майбутніх економістів аудіо-візуальними засобами / Олена Олегівна Карпова // Наук. зап. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2011. – № 97. – С. 128–132.

5. Карпова О. О. Особистісно-орієнтоване навчання студентів-економістів в процесі вивчення іноземної мови / Олена Олегівна Карпова // Наук. вісн. ПНПУ імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2011. – С. 65–70. – [спецвипуск].

6. Карпова О. О. Презентація як засіб перевірки індивідуальних завдань студентів-економістів з іноземної мови / Олена Олегівна Карпова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців:

методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Київ–Вінниця : Планер, 2011. – № 27. – С. 309–314.

7. Карпова О. О. Читання іноземних економічних статей он-лайн як засіб організації НДР студентів-економістів / Олена Олегівна Карпова // Наука і освіта. – 2012. – №8. – С. 68–70.

8. Карпова О. О. Кооперативне і колаборативне навчання іноземної мови майбутніх економістів / Олена Олегівна Карпова // Наук. зап. – К. : Київ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2013. – № 111. – С. 52–58.

***Статті у наукових періодичних виданнях інших держав з напрямку,
за яким підготовлено дисертацію***

9. Карпова Е. О. Мультимедийные средства обучения иностранному языку будущих экономистов / Елена Олеговна Карпова // Преподаватель XXI век. – 2013. – № 3. – С. 194–200.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

10. Karpova O. O. Multimedia Technologies in Teaching Business English [Electronic resource] / O. Karpova. – ONEU. – URL: <http://oneu.edu.ua/businessenglish/>

Тези, доповіді та інші матеріали наукових конференцій, семінарів, шкіл

11. Карпова О. О. Особливості викладання ділової іноземної мови в кредитно-модульній системі / Олена Олегівна Карпова // Пробл. впровадження кредитно-модульної системи в організацію навч. процесу: зб. матеріалів навч.-метод. конф. – Одеса : ОДМУ, 2010. – С. 57–58. – [спецвипуск].

12. Карпова О. О. Професійна підготовка особистості майбутнього економіста XXI сторіччя / О. О. Карпова, Г. Х. Яворська // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток : всеукр. наук.-практ. конф. : тези доп. – Одеса : ОДУВС, 2010. – С. 159–161.

13. Карпова О. О. Формування мовленнєвої компетенції у майбутніх економістів / Олена Олегівна Карпова // Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість: міжнар. наук.-практ. конф. : тези доп. – Умань : Вид. центр «Софія», 2010. – С. 92–94.

14. Карпова О. О. Морально-етичне виховання майбутніх економістів в процесі вивчення іноземної мови / Олена Олегівна Карпова // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток : всеукр. наук.-практ. конф. : тези доп. – Одеса : ОДУВС, 2011. – С. 20–21.

15. Карпова О.О. Мультимедійна технологія як сучасна педагогічна технологія навчання іноземної мови в економічному ВНЗ / Олена Олегівна Карпова // Використання пед. технологій у практиці роботи сучасної школи: тези міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 15–17 лют. 2012. – Переяслав-Хмельницький : КСВ, 2012. – 320 с.

16. Карпова О. О. Використання мультимедійних продуктів в процесі навчання іноземної мови студентів-економістів / Олена Олегівна Карпова // Актуальні пробл. науки та освіти молоді: теорія, практика, сучасні рішення: міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів і студентів : тези доп. – Харків : ХНЕУ, 2012. – С. 227–228.

17. Карпова О. О. Застосування мультимедійних засобів в процесі навчання іноземної мови в економічному ВНЗ / Олена Олегівна Карпова // Теорія та методика навчання фундаментальним дисциплінам у вищій школі : міжнар. наук.-практ. конф. : статті. – Кривий Ріг : Вид. центр «НМетАУ», 2012. – С. 113–119.

18. Karпова О. О. An interdisciplinary approach to teaching Business English to Economics Students / О. О. Карпова // Матеріали III Відкритого міжнар. наук. форуму «Сучасні тенденції у пед. освіті і науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції». – Аріель, Ізраїль: Ravgon, 2012. – С. 44–45.

Інші публікації

20. Карпова О. О. Методичні рекомендації для викладачів англійської мови з використання мультимедійної презентації у навчальному процесі / Олена Олегівна Карпова. – Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2013. – 44 с.

АНОТАЦІЇ

Карпова О. О. Дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання. – Інститут педагогіки НАПН України, Київ, 2015.

У дисертації досліджено проблему навчання іноземної мови студентів економічних ВНЗ засобами мультимедійних технологій, здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури щодо використання сучасних форм, методів і засобів навчання іноземної мови у вищій школі. Введено поняття «веб-кейс», уточнено мультимедійні технології у контексті дослідження. Визначено дидактичні умови, що сприяють підвищенню рівня володіння іноземною мовою; виявлено критерії володіння іноземною мовою (уміння говоріння, читання, письма та аудіювання) з їх показниками на кожному рівні (базовому, достатньому, просунутому). Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано відповідну дидактичну модель, яка складається з трьох етапів: підготовчого, практичного та оцінно-контрольного. Теоретично обґрунтовані й експериментально перевірені результати проведеного дослідження можуть бути використані викладачами (для розробки методичних рекомендацій, написання наукових статей тощо), студентами (під час написання курсових, дипломних, магістерських робіт), аспірантами.

Ключові слова: мультимедійна технологія, кооперативне та колаборативне навчання, мультимедійні засоби, мультимедійні продукти, відеокейс, веб-кейс, веб-квест, інтерактивна ділова гра, майбутні економісти.

Карпова Е. О. Дидактические условия обучения иностранному языку будущих экономистов посредством мультимедийных технологий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.09 – теория обучения. – Институт педагогики НАПН Украины, Киев, 2015.

В диссертации исследуется проблема обучения иностранному языку студентов экономических вузов с помощью мультимедийных технологий, проанализирована психолого-педагогическая литература по использованию современных форм, методов и средств обучения иностранному языку в высшей школе.

Введено понятие «веб-кейс» и определено как формат учебно-деятельностной среды, создаваемой средствами ИКТ, содержащей материалы, на основе которых студенты анализируют бизнес-ситуации с целью формирования навыков решения практических заданий.

Раскрыто содержание и структура понятия «мультимедийная технология» в контексте исследования, определено соотношение кооперативного и колаборативного обучения, а также способы использования мультимедийных технологий в учебном процессе. Обучение иностранному языку с помощью мультимедийных технологий заключается в организации учебного процесса и в усвоении знаний студентами с использованием мультимедийных средств и продуктов, которые обеспечивают оптимизацию форм обучения иностранному языку.

Разработаны критерии (умение чтения, говорения, письма и аудирования) с их показателями на каждом уровне владения иностранным языком (базовом, достаточном, продвинутом) на основе Общеввропейских рекомендаций по языковому образованию.

Обоснованы дидактические условия обучения иностранному языку студентов неязыковых специальностей с помощью мультимедийных технологий и определены способы создания этих условий, а именно: использование Интернет-технологий посредством написания деловых электронных писем, чтения иностранных экономических источников он-лайн, решения веб-кейсов, веб-квестов; внедрение форм и методов кооперативного и колаборативного обучения иностранному языку посредством использования видеокейсов, интерактивных деловых и учебных игр; реализация межпредметного подхода путем создания мультимедийных проект-презентаций.

Диагностическое тестирование, проведенное на констатирующем этапе эксперимента, позволило определить уровень владения иностранным языком будущих экономистов и выявить несформированность ключевых умений на профессиональном уровне. Кроме того, представленные результаты анкетирования преподавателей и студентов, подтвердили необходимость использования мультимедийных технологий и, в то же время, неразработанность способов их применения в процессе обучения иностранному языку.

На основе анализа педагогической литературы выстроена дидактическая модель обучения иностранному языку будущих экономистов с помощью мультимедийных технологий, которая раскрывает теоретическую концепцию обучения. Реализация дидактической модели, в основу которой были заложены современные методы, способы и приемы обучения иностранному языку с использованием мультимедийных технологий, способствовала как повышению уровня владения иностранным языком студентов экспериментальной группы, так и формированию иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции. Она предусматривала использование дидактических условий в результате чтения и анализа профессионально-ориентированных и социально-экономических электронных источников, ведения деловой переписки, решения видеокейсов, веб-кейсов, веб-квестов, проведения интерактивных деловых и обучающих игр, использования мультимедийных проект-презентаций.

На формирующем этапе студенты были разделены на контрольные и экспериментальные группы. Обучение иностранному языку с помощью мультимедийных технологий студентов экспериментальных групп оказалось эффективным, что подтвердилось результатами тестирования на оценочно-контрольном этапе эксперимента.

Теоретически обоснованные и экспериментально проверенные результаты проведенного эксперимента могут использоваться преподавателями (для разработки методических рекомендаций, написания статей и т.д.), студентами (для написания курсовых, дипломных, магистерских работ), аспирантами.

Ключевые слова: мультимедийная технология, кооперативное и колаборативное обучение, мультимедийные средства, мультимедийные продукты, видеокейс, веб-кейс, веб-квест, интерактивная деловая игра, будущие экономисты.

Karpova O. O. The didactic conditions of teaching a foreign language to future economists through multimedia technologies. – Manuscript.

The dissertation for obtaining an academic degree of the Candidate of Pedagogical Sciences on the specialty 13.00.09 – education theory. – Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2015.

The dissertation highlights the problem of teaching a foreign language to students of economics universities through multimedia technologies. The analysis of psychological and pedagogical literature as for modern forms, methods and tools of teaching a foreign language at university has been done. The term “web-case” has been introduced and multimedia technologies have been defined in the context of the work. The didactic conditions that improve the level of mastering a foreign language have been outlined as well as the criteria (speaking, reading, writing and listening comprehension skills) with their descriptors at each level (basic, intermediate and advanced).

The relevant didactic model that consists of the preparation, practice and assessment-and-control stages has been built, scientifically approved, tried and tested. Theoretically and experimentally approved results of the research can be used by

teachers (for writing scientific and methodical works, etc.), students (for writing term papers, theses, master's theses), postgraduate students.

Key words: multimedia technology, cooperative and collaborative learning, multimedia tools, multimedia products, video case, web-case, web-quest, interactive business game, future economists.